

Václav Fiala

Vladimír Preclík - Jedny ruce a osm tváří

Refektář bývalé jezuitské koleje v Klatovech

2. září 2021

Moje vzpomínka na Vladimíra Preclíka

První sochu Vladimíra Preclíka, kterou jsem někde v novinách spatřil, jsem byl zcela zaskočen. Byl to jakýsi bílý dřevěný špalek zakončený koulí, z které trčely špíchály všemi směry. Ještě nikdy jsem tak zvláštní sochu neviděl. Bylo mi ale dvanáct let a neviděl jsem toho spoustu. Socha ale vyzařovala takové sebevědomí, jistotu a originalitu, že mi utkvěla v paměti na dlouhé roky. Sochař Vladimír Preclík – i to jméno jsem si tehdy snadno zapamatoval – ji vytvořil pro Expo 67 v Montrealu. Byl vybrán mezinárodní komisí mezi 50 významných sochařů světa, kteří měli možnost své práce na Expo představit.

Jak šel čas, stále jsem se k reprodukci Stromu života, jak Preclík čtyřmetrovou sochu nazval, vracel. Na střední škole jsem dokonce udělal několik návrhů, které nezapřely inspiraci tímto dílem.

Koncem osmdesátých let mi zavolal můj kolega a kamarád Mirek Pacner, zda bych měl chuť přijít do divadla Semafor, že tam Vladimírovi Preclíkovi připravili výstavu. Nadšeně jsem souhlasil. Uvidím naživo autora ikonické sochy Strom života!

Přiznám se, že jsem byl výstavou trochu zaskočen. Vladimír Preclík tehdy vystavil sérii barevných dřevěných soch a já najednou nevěděl, jestli se mi líbí nebo nelíbí. Dnes po mnoha letech sám natírám i žulové sochy pastelovými barvami a usmívám se na rozpačité diváky, kteří jsou stejně zaražení jako tehdy já ve foyer divadla Semafor. Tak to prostě je. Nezvyklý přístup, který má tvůrce už dávno v sobě zpracovaný a odůvodněný, může vyvolat neporozumění a nepochopení u nepřipraveného diváka.

Po vernisáži jsme se okolo Preclíka shlukli a já ho poprosil o podpis na krásnou výtvarnou pozvánku. To bylo naše první setkání a pak jich měla následovat celá řada... což jsem tehdy ještě netušil.

A když přišel rok 89 a v Klatovech jsme proměnili dům s barokní lékárnou U bílého jednorožce ve výtvarnou galerii. Hned mě napadlo uspořádat Preclíkovi výstavu. Mirek Pacner mě u mistra ohlásil a já se vydal do Prahy. Nedopadlo to moc dobře. V té době měl stejnou myšlenku kde kdo a Preclík byl na roztrhání. Přijal mě ve svém úžasném ateliéru, provedl mě,

kávu uvařil, ale výstavu odmítl. Byl jsem zklamaný. Citlivý Vladimír Preclík to zklamání začínajícího galeristy okamžitě rozpoznal: „Co kdybyste uspořádal výstavu mé ženě?“, optal se mě už ve dveřích. Nemohl jsem odmítnout, ale nadšení ze mě zrovna nesršelo. Přesto jsem se do Prahy po několika dnech vrátil, abych se setkal se Zdenou Fibichovou. Po chvíli jsem se začal radovat a těšit. Zdena Fibichová připravila pro galerii U bílého jednorožce výstavu do všech prostor, rozsahem skoro retrospektivní. Nevím jak dalece spoluobčané tento výtvarný čin přijali, ale byla to jedna z nejhezčích výstav, kterou jsme tehdy v začátcích galerie uspořádali. I setkání a spolupráce s půvabnou a přátelskou Zdenou Fibichovou na mě zanechalo silný dojem a to jsem ještě netušil, že to bude její výstava poslední a že zrádná nemoc je v tak pokročilém stavu.

O dva roky později jsem zcela propadl sochařství. Můj život se změnil. Vladimíra Preclíka jsem pak potkával už v rovině profesní a kolegiální. Stýkali jsme se ve spolku Mánes, jehož se stal, po smrti sochaře Jiřího Seifrt, předsedou. Pořád jsem k němu vzhlížel jako učeň k mistrovi, ale Vladimír nikdy moji podřízení neprijal a vždy se ke mně choval jako k rovnocennému umělci. A nejen ke mně. Ke každému! Studenty nevyjímaje.

Koncem devadesátých let mě začal zvát na hořické sympozium. To už jsme si tykali a on každý rok přicházel s otázkou: „Tak co Václave... přijedeš příští rok do Hořic?“ A já se pokaždé rozpačitě omluvil: „Později Vladimíre...“. To víte, že jsem byl polichocen, ale byl jsem také plný nejistoty. Vladimír, který v Hořicích kamenosochařství studoval, měl silný, skoro milostný, vztah k pískovci. Já žádný. Začínal jsem sice s kamenem dělat, ale používal jsem ty tvrdší: žuly, gabra nebo mramory. Potřeboval jsem hranu, přesně vymezený tvar, žádnou modelaci s hlubokými stíny. Ostrý minimalistický objem. Žádné baroko. Cítil jsem, že si nebudu vědět s pískovcem rady, a tak jsem pokaždé Vladimíra prosil, ať moji účast přesune na později.

Jednoho dne mi oznámil: „Příští rok bude sympozium poslední. Sympozia ukončím, vydám knihu a rozpustím spolek. Přijedeš?“ Nemohl jsem odmítnout. A tak jsem se ocitl na dva měsíce v opuštěném lesním lomu sv. Josefa, přespával v ubytovně pro studenty sochařské školy, kteří si v té době užívali prázdnin. Procházel jsem každý den brankou střeženou sochami Leonarda a Michelangela a pomalu navazoval vztah s pískovcem a s místními lidmi.

Do lomu přicházeli různí návštěvníci. Někdy jejich návštěva byla úlevou v práci, jindy zneklidněním. Pravidelně přijížděla rusovlasá dívka na koni... to bylo to zneklidnění. Mezi uklidňující patřil milý pan Jizbera, který se nám staral o sekáče, kompresory, kladiva a další nástroje. Jindy přijela skupinka vozičkářů,

se kterými byla pokaždé legrace. O víkendech ke mně chodil chlapík, který se mnou vedl zvědavé hovory o sochařské práci. Na všechno se vyptával, všechno chtěl objasnit. Jakoby se na sochařskou práci připravoval. Jednou, když jsme spolu kouřili doutníky, sedě na pískovcových blocích, mu povídám: „Nezkoušejte to. Sochařství vás pohltí. Vykašlete se na svou práci, všechno hodíte za hlavu a budete chtít dělat jenom sochy! Je to fet!“. Zamyslel se: „To ne, já svou práci miluji.“

Nijak jsem nezkoumal, co ten náhodný návštěvník dělá. Až později jsem ho spatřil v nějakém filmu a dozvěděl se, že je to jakýsi herec Karel Roden. Štěstí pro světovou kinematografii že se mi ho nepodařilo k sochařství zlákat.

To jen na vysvětlenou, do jakého milého prostředí nás Vladimír poslal. Moje socha nazvaná Levitace pro Botticelliho Venuši byla poslední sochou umístěnou na vrchu Gothard. Vladimír se s námi rozloučil a jak slíbil vydal o sympozii krásnou knihu.

Po pár letech přišel Vladimír Preclík s myšlenkou vytvořit novou Křížovou cestu v Kuksu. Trochu jsme zalapali po dechu. Vedle Matyáše Bernarda Brauna naše sochy? Není to opovážlivost? Ale Vladimír měl všechno promyšlené. Sochy budou na úzkém, přesně vymezeném pozemku, mezi železničním náspem a lesem. Bude se k nim přicházet kamenným viaduktem a nebudou nijak zasahovat do areálu Braunova Betléma. Vladimíra inspiroval záměr hraběte Šporka, který se chystal vytvořit monumentální křížovou cestu z Kuksu do vedlejší vesnice k jezuitskému klášteru. Zůstalo ale jen u nápadu, kterého se Vladimír chopil a po tři sta letech, s vervou sobě vlastní, jej uskutečnil.

Oslovil čtrnáct svých kolegů, různého věku a různého uměleckého zaměření. Vedle žijícího klasika, osmdesátiletého Jana Koblasy, přizval právě dostudovaného, ukrutně pracovitého, Daniela Klose. Přizval Stanislava Hanzíka i Jirku Kačera. Z Rožnova Márii Kotrbu, z Mělníka Michala Šaršeho. Pozval Petra Jilemnického i jeho sestru Elen, z Brna Jirku Marka, z Prahy Jaromíru Němcovou, Jana Hendrycha, Vojtěcha Adamce i Čestmíra Mudruňku. A přizval i mě, člověka bez patřičného uměleckého školení a bez znalosti práce s pískovcem. Taková důvěra! Ale já opět taktizoval a prosil, abych mohl být až posledním autorem, který na křížové cestě bude pracovat.

Realizace záměru byla rozvržena na několik let. Kolegové pracovali v lomu nebo doma a každý rok přibývaly monumentální sochy na vymezeném prostranství. Já se v Klatovech potil hrůzou, jak tohle zvládnout. Stále jsem záměr předělával a předkládal nové modely budoucí sochy. Ty jsme si pak navzájem odsouhlasili. Vladimír ostatně nikomu do ničeho nemluvil a velmi respektoval autorství.

Celá organizace této gigantické akce spočívala na Vladimírovi Preclíkovi. Ustanovil sdružení, založil účet, rozdělil úkoly, ale hlavně sháněl peníze. Jen

kámen stál skoro dva miliony, na které sehnal ale sponzora. Sponzorovi za to slíbil, že dostane v bronzě odlité modely všech soch, jako poděkování. To také není levné. Tak sehnal dalšího sponzora, který zafinancoval odlévání modelů do bronz. Co slíbil jemu, nevím. Vše stálo a padalo na impozantní autoritě Vladimíra Preclíka.

Tvar mé budoucí sochy se pomalu dokolébal do finální podoby, byl odlitý do bronz, darován bance a já už neměl možnost sebezpochybňování a musel jsem se smířit s představou, že co jsem si navrhl, také do pískovce vysekám. V únoru 2008 mi Vladimír napsal dopis. Psal mi, že už jsem poslední. Ještě s Michalem Šaršem a Máriem Kotrbou a Janem Hendrychem, kteří už ale na sochách pracují. Píše mi, že jsem jediný, který nevznesl ani požadavek na velikost kamene a že bych s tím měl něco udělat. Ech! Dopis zakončil pozdravem: „Měj se hezky a buď pilný“. Konečně jsem se ocitl ve správném rozpoložení, tedy ve stresu, který vždy aktivuje mou iniciativu. Než jsem našel správná slova na odpověď Vladimírovi, dorazil zpráva, že Vladimír Preclík 3. dubna zemřel. Můj stres a pocit odpovědnosti se ještě prohloubily

Přes počáteční nerozhodnost jsem sochu nazvanou Srdce, kříž a slza dokončil ze třech pískovcových bloků v požadovaném termínu. Stojí teď v blízkosti sochy Vladimíra Preclíka a já jsem při každé příležitosti v úžasu, jak mě osud nasměroval a jaká setkání mě dopřává. Od údivu nad reprodukcí Stromu života až po možnost být obdivovanému sochaři nablízku svou vlastní sochou.

A ještě mi dovoluete pár slov k dnešní výstavě.

Vy, kteří jste v posledních dvanácti letech navštěvovali výstavy v domácí galerii 172 v ulici Československých legií, v domě manželů Štenclových, kam jsem se, po rekonstrukci přízemního mazhauzu, nasquatoval, jste už třikrát dostali pozvánku na tuto výstavu a třikrát omluvu, že ji nelze uskutečnit. Výstava má číslo dvacet a já chtěl, aby to byla výstava nezvyklá a jedinečná.

Jednou její zahájení pokazila pandemie, podruhé nemoc majitele domu a potřetí mě od Jiřího Štancla přišel, pár dní před plánovanou vernisáží, omluvný email, který říkal přibližně tohle: „Je mi to trapné, ale výstavu nebudeme moct uspořádat. Splnil jsem si dětský sen a koupil jsem si varhany. Ty teď varhanář sestavuje. Na podlaze leží píšťaly, manuály, pedály, klaviatura a další části nástroje a už se sem opravdu nic nevejde.“

Pobavilo mě to a nadchlo. V mém věku si mnoho mých kamarádů „plní dětský sen“ jak tomu říkají, a přijíždějí mně ukázat, jak jim to sluší na obrovských motorkách či za volanty silných aut. Jiří Štancl si koupil vyřazené varhany z jakési kazatelny a já jsem oželel nemožnost uspořádání výstavy a začal se smířovat se

zánikem galerie 172. Majitel varhan mě za několik dní předvedl, o jak úžasný nástroj se jedná. Klenutým prostorem mazhauzu se nesly nádherné tóny varhan a šťastný Jiří mi zahrál kus skladby. Sice to byla jen písnička o té Nanynce co šla do zelí, ale byly zahráná na varhany s takovým zaujetím, že jsem se na chvíli zamyslel sám nad sebou: „Nemám také já nějaký nesplněný dětský sen?“

Děkuji klatovské knihovně a Karlu Vitákovi, že pro tuhle ojedinělou kolekci portrétů Vladimíra Preclíka poskytli azyl. Ostatně instalovat výstavu v takhle vznešeném a čistém prostoru byla radost.

Děkuji taky Jaroslavě Preclíkové, která mě nechala prolézat opuštěný ateliér Vladimíra Preclíka až do chvíle, kdy jsem na jedné polici objevil igelitem zakryté busty.

Tyhle práce se na výstavách moc neobjevují. A jsou to práce naprosto jedinečné! Zkuste si je pozorně prohlédnout. Je to školní ukázka, jak se dá pracovat s tak profláknutým tématem jako je sochařský portrét. Všiměte si, prosím, že pro každý portrét Vladimír použil jiný postup a jiný sochařský jazyk. Vlasy na hlavě Ladislava Smoljaka jsou vymodelované jako skála a pod obličejem se ukrývá čekající Blanický rytíř. U Zdeňka Svěráka použil sochař atribut v podobě hradu a na krk mu nasadil renesanční límec zvaný okruží, se kterým je zpodobňován milovník umění Rudolf druhý. Ostatně pod popiskem Preclík připsal „Šlechtic českého humoru“.

A tak bych mohl pokračovat. I modelace se u každého portréту liší, různé jsou i sokle a barevnost patiny. Vladimír Preclík si práci vychutnával. Modeloval bravurně. Jednou kubizujícím způsobem, jindy s hladkým povrchem či naopak expresivně. Jedna socha mě zde zaskočila. Mezi tvářemi notoricky známými je jedna, kterou možná znát nebudete. Portrét malíře Antonína Kroči.

Tonda Kroča je totiž pravý opak noblesního Vladimíra Preclíka. Žije v zapadlé vesničce ve Slezsku, ve zchátralé budově místní školy, ve které už nefunguje přípojka vody ani odpady. Žije tam a maluje. Maluje způsobem, který by mohl nepřipravenému návštěvníkovi snadno způsobit kolaps. Tonda maluje prsty, přesněji klouby na prstech, kterými se vrhá na obraz útočně jako boxer na soupeře. Barva lítá po místnosti a Antonín Kroča provází každý útok komentářem, který nepaří do slovníku jazyka spisovného. Maluje každý den jako my ostatní dýcháme. Maluje mnoho obrazů denně. Maluje každého, kdo do zchátralého domu vstoupí.

Kouknul jsem na šest mokrých pláten na kterých byly expresivně namalované akty.

„To tady byla ráno pošťačka s důchodem, tak jsem jí řekl ať se vysvlíkně,“ odpověděl malíř na můj překvapený dotaz a dál hulákal před rozmalovaným obrazem. Vladimír Preclík si k jeho portrétu výstižně poznamenal „Tonda Kro-

ča přistupuje k plátnu jako hřebec ke klisně“. Tím se mi osvětlilo, jaký to atribut u jeho portréty použil. Z ramene fenomenálního malíře Antonína Kroči vystupuje koňský úd. I takhle dokázal Vladimír Preclík pracovat.

Soubor portrétů uzavírá vlastní autoportrét z roku 1957. Autor si zdeformoval tvář jazykem kubistickým. Laskavý humor a bravurní sochařské postupy. Vladimír Preclík vytvořil stovky dřevěných soch, stovky obrazů a grafiky, ale málokdy jsme mohli spatřit jeho bronzové potréty.

Když jsem včera po půlnoci přidal na stránky facebooku upozornění, že výstava je už dnes, přišla řada reakcí. Ta poslední, kterou jsem zaznamenal před odchodem sem do refektáře, byla od architekta Petra Keila: „Preclík byl génius a prima chlap!“

Lépe bych to nevyjádřil.

Užijte si výstavu se vzpomínkou na prima chlapa a na skvělého sochaře.

Děkuji, že jste přišli.